

MEČ Z OKRAŠENO NOŽNICO S CVETEŽA

FRANCÈ STARE

Poleti leta 1882 je Ljubljanski muzej izkopaval na Cvetežu, ki leži nedaleč od Vač ob poti na Sv. Goro, prazgodovinske grobove. O teh izkopavanjih je poročal Dežman,¹ poročilo pa je zelo skopo in ne obravnava izkopanin po grobovih. Izkopali so okoli 60 do 70 žganih grobov in okoli 20 skeletnih. Izkopanine so brez upoštevanja zaključenih grobnih najdb priključili zbirki prazgodovinskih najdb z Vač (v Ljubljanskem narodnem muzeju), tako da danes, razen za nekaj predmetov, ne vemo, kaj je bilo izkopano na Cvetežu, kaj na Kleniku ali pod Slemškom. Razen znamenitega obeska² je najdragocenejša najdba s Cveteža ukrivljen železen meč, ki tiči v leseni, z bronasto pločevino obloženi nožnici. Tega so našli ob boku nekega skeleta.³ Meč in zlasti nožnica sta zelo poškodovana; na večjem kosu bronaste pločevine so ugotovili v tehniki tremoliranega vreza upodobljenega kozoroga.⁴ Pri pregledu vaških najdb za kataloško publikacijo, spomladi leta 1952, je bila s cveteškega meča odstranjena precej debela plast laka, s katerim je bil meč prevlečen. Tako se je po več kot 70 letih »naknadno odkril nov« prazgodovinski umetnostni spomenik, kajti pločevinasta obloga nožnice je na obeh straneh okrašena s figuralnimi upodobitvami (T. I).

Cveteški meč spada k v Sloveniji in na Balkanu znanem tipu tako imenovanih máhair, enoreznih, na prehodu v ročaj ukrivljenih mečev.⁵ O cveteškem meču, ki je na koncu, žal, odlomljen, ročaj

¹ Deschmann, Mitteilungen d. Anthropologischen Gesellschaft, Wien (MAGW) 1883, str. 177 in sledeče.

² I. c., str. 179, T. XIV; Müllner, Typische Formen, 1900 (T. F.), T. XXIII, 2; Ložar, Glasnik muzejskega društva za Slovenijo (GMDS), 1934, Pod. 20; Ljubljanski narodni muzej, inv. št. P 164.

³ Deschmann, MAGW, 1883, str. 178.

⁴ I. c., Fig. 60, 61; Müllner, T. F., T. XXX, 7; Schmid, Jahrbuch f. Altertumskunde, Wien 1911, str. 107, Fig. 22. Ljubljanski narodni muzej, inv. št. P 2, P 2 b.

⁵ Ta tip enoreznih mečev je najpogostnejši v Sloveniji, na Hrvaškem in v Bosni. Pittioni je mnenja (Allgemeine Urgeschichte u. Urgeschichte Oesterreichs, 1937, str. 186), da je ta oblika mečev doma na Balkanu. Kolikor mi je bila literatura na razpolago, sem sestavil naslednji pregled najdišč

pã manjka, moremo na podlagi primerjalnega gradiva ugotoviti, da je bil relativno srednje dolg (ohranjena dolžina 59,8 cm), da ima nenavadno širok list (širina do 5,3 cm)⁶ in da je krivina na prehodu v ročaj zelo ostra. Nožnica, v kateri tiči list, je v osnovi lesena in obita s tanko bronasto pločevino. Leseni del nožnice je sestavljen iz treh delov: iz dveh širokih, do 0,4 cm debelih platnic in iz ozkega, prav toliko debelega hrbtnega dela. Leseni deli so na zunanji strani obiti z bronasto pločevino, in sicer vsak kos posebej, vsi deli pa so med seboj spojeni z bronastimi zakovicami na hrbtni in rezilni strani lista. Na hrbtni strani je ohranjenih osem, na rezilni strani pa dve zakovici. Zaradi hrbtnega dela nožnice je ta pri hrbtu širša (2,0 cm) kot pri rezilu (1,2 cm). Pod klekasto krivino lista oziroma nožnice sta na rezilni strani nožnice vdeta v masivno bronasto zanko, ki ima obliko črke U, dva ulita bronasta obročka polkrožnega preseka (premer 2,6 cm, debelina 0,4 cm), s katerima se je nožnica pritrdjevala na pas, še bolj verjetno pa na jermen, ki se je obešal preko rame. V zgornjem delu, nekoliko nad obročki, je nožnica na ožjih straneh odprta, da se je meč kljub krivini lahko potegnil iz nje. Nožnica je bila pri ustju ravno odrezana, proti rezilni strani pa razširjena v obliki manšete. Nastavek za mečev ročaj ni ohranjen, verjetno pa je bil ploščato skovan.

Kot omenjeno, se je pri odstranitvi laka pokazalo, da je nožnica na obeh straneh okrašena. Dosedaj je bila znana le ena upodobitev kozoroga z obrobno borduro na fragmentu, ki pri rekonstrukciji meča ni bil upoštevan. Ker je bil meč izdelan za desničarje, je

s takimi meči. Upošteval sem tudi velike bojne nože, ki so istega tipa kot ukripljeni enorezni meči. Na T. II so najdišča z ukripljenimi meči označena s črnim krogom, znak za bojne nože pa je izpolnjen trikotnik.

1. Vače (glej opombo 4), en meč.
2. Ljubljana, Kosov zbornik, 1955, en meč.
3. Šmihel pri Postojni (MAGW, 1888, T. IV, sl. 4, 5, 6), štirje meči.
4. Tržišče pri Cerknici (Jahrbuch f. Altertumskunde, 1911, str. 106, Fig. 21), sedem mečev.
5. Vinca (Treasures of Carniola, New York 1934, Pl. XI, 59), en meč.
6. Prozor (Ljubić, Popis, 1889, T. XXIX, 212, 215), dva bojna noža.
7. Ribić pri Bihaću (Wiss. Mitteilungen a. Bosnien u. d. Hercegovina [WMBH], 1900, str. 7, fig. 4, str. 8, fig. 6, str. 13, fig. 14), trije meči.
8. Jezerine (WMBH, 1895, str. 87, fig. 151, str. 117, fig. 274, str. 135, fig. 358, str. 156, fig. 468), trije meči, en bojni nož.
9. Sanski most (WMBH, 1899, str. 69, fig. 20, str. 76, fig. 48, str. 77, fig. 51, str. 80, fig. 66, str. 82, fig. 78, str. 87, fig. 88, str. 99, fig. 140, str. 101, fig. 149, str. 110, fig. 175, 176, 177), dva meča in devet bojnih nožev.
10. Donja Dolina (WMBH, 1904, str. 152, fig. 104, T. XLV, 13, T. L, 5, T. LXIII, 7, T. LXXIII, 4), dva meča in dva bojna noža.
11. Pariževci (WMBH, 1895, str. 149, fig. 51), en meč.
12. Glasinac (WMBH, 1895, str. 74, 76, 77, fig. 52—54), šest mečev.
13. Strbci (WMBH, 1899, str. 56, fig. 63), en meč.
14. Gorica (WMBH, 1902, str. 11, fig. 7, 8, 9), dva meča in en bojni nož.
15. Frögg (Pittioni, op. cit., T. 37 spodaj), en meč.
16. Hallstatt (Hoernes, MAGW, 1888, str. 251, fig. 51), en meč.

⁶ Povprečna širina ukripljenih enoreznic mečev znaša od 2,5 do 3,5 cm.

očitno, da sodi ta fragment obloge s kozorogom sprednji, ventralni strani, in sicer delu nad klekasto krivino tik pod manšetasto razširjenim ustjem nožnice. Kozorog je upodobljen v smeri proti ročaju meča. Naslednja upodobitev na tej strani nožnice je prav tako usmerjen, prvemu skoraj popolnoma podoben kozorog, ki ga uokvirja cikcakasta bordura med dvema črtama. Na rekonstrukciji je pločevina za drugim kozorogom fragmentirana. Dalje sledi proti konici meča usmerjena žival z odprtim gobcem, pokončnimi črtami na vratu in z dolgim repom — zelo verjetno lev. Pred njim je upodobljena neka štirinožna žival, ki teče v isto smer kot lev in je le delno ohranjena. Pod obema živalima je že prej opisana bordura, ki je bila po vsej verjetnosti tudi vzdolž zgornjega roba. Hrbtne strani nožnične obloge je bila ob ustju še v času uporabe pokvarjena in nanovo zakrpana s kosom debelejšje pločevine in s štirimi zakovicami. Na tej ploščici je upodobljen geometrični motiv, ki sestoji iz že prej omenjene bordure in dvojne polovične elipse s trikotni ob robo. V smeri od konice proti ročaju se na nožnici vrste štirje bežeči konji, pod njimi pa je običajna bordura. Tudi upodobitve na tej strani nožnice niso ohranjene v celoti, najbrž manjka še kakšna žival na spodnjem koncu nožnice. Na rezilni strani nožnice je pločevina (ohranjena je le med obročkoma za obešanje), okrašena s prečnimi linijami.

Pri cveteškem meču je poleg oblike in sestava nožnice zanimiv in pomemben predvsem okras na nožnici. V okviru slovenskega prazgodovinskega gradiva je to edinstven primer figuralnega krašenja bronaste pločevine s tremoliranim vrezom. Tehnika krašenja s takimi vrezi je pri nas dokaj dobro zastopana, pojavlja pa se na ulitih bronastih predmetih ali pa na predmetih, ki so izdelani iz debelejšje bronaste pločevine. Za tehnične paralele tremoliranega vreza nam ni treba segati daleč od Cveteža, ker so v vaških grobovih našli kar lepo število predmetov, ki so tako okrašeni. Tremolirane vreze najdemo na pravokotnih bronastih pasnih sponah starejšega tipa,⁷ na bronasti rombični pasni sponi,⁸ in sicer v zvezi z motivom horizontalnih linij in vrezanih krožcev s piko, ki so med seboj tangencialno zvezani. V isti tehniki in z istimi motivi so okrašeni nekateri vaški uhani ploščatega tipa s kavljem.⁹ Tremolirani vrezi so precej pogosti tudi na ploščatih zapestnicah in narokvicah; v tej tehniki sta okrašeni še ena bronasta dvojnopetlasta fibula¹⁰ in ena certoška fibula klasičnega tipa.¹¹ Tremolirani vrez na cveteškem meču je v primerjavi z drugimi takimi vrezi na

⁷ Starè, Dekoracija pravokotnih pasnih spon, Arheološki vestnik (AV), III/2, 1952, T. I, 1, 2; Ljubljanski nar. muzej, inv. št. P 70, P 71, P 77.

⁸ Ljubljanski nar. muzej, inv. št. P 68.

⁹ Ljubljanski nar. muzej, inv. št. P 8170, P 412, P 419, P 420, P 417, P 415, P 459.

¹⁰ Ljubljanski nar. muzej, inv. št. P 422, P 154.

¹¹ Ljubljanski nar. muzej, in v. št. P 159.

Vačah neprimerno bolj droben in dosledno izdelan. To je opazno pri geometričnem motivu bordure, posebno pa še pri natančnih obrisih živali. Kljub težko izvedljivim potankostim, ki spremljajo ta tehnični postopek vrezovanja, je pri živalih osnovna risba »speljena« v enem. Živali so v večini primerov s to tehniko tako dobro upodobljene, da drugi tehnični prijemi upodabljanja niso bili potrebni. Razen tremoliranega vreza se je izdelovalec poslužil še tehnike tolčenja. Ta tehnika pa se omejuje le na manjše iztolčene pike, ki ponazarjajo oči živali in, v dveh primerih, konec odprtih gobcev (konj, lev); z nizom takih pik je izpolnjen rog prvega kozoroga in navzdol viseči rep leva.

Strukturo in kompozicijo dekoracije narekuje v večji meri oblika nožnice že sama po sebi. Ozka, na koncu nekoliko zaokrožena ploskev nepravilne pravokotne oblike je primerna osnova za tekoči friz. Hrbtna stran nožnice je dosledno tako pojmovana; konji se vrste tu drug za drugim v nepretrgani vrsti. Čeprav nožnica ni v celoti ohranjena, lahko z veliko verjetnostjo govorimo, da so bili konji upodobljeni po vsej tej strani in da je struktura upodobitve izrazito horizontalno tekoča, ponavljajoča. Za to najdemo ustrezne paralele pri naših okrašenih pravokotnih pasnih sponah.¹² Nekoliko drugačna je struktura dekoracije na sprednji strani nožnice. Usmerjenost upodobljenih živali je izrazito nasprotna. Oba kozoroga sta usmerjena proti ustju, ostali živali pa proti konici nožnice. Značilno je zlasti to, da sta oba kozoroga uokvirjena z borduro. Ti dve upodobitvi bi mogli prišteti glede na kompozicijo k tekoči ponavljajoči se motoviki. Drugače je z ostalimi figurami. Po vsej verjetnosti je bilo pred levom upodobljenih več konj;¹³ kompozicija tega dela je tekoča, zaključena.¹⁴

Motivi upodobitve na nožnici cveteškega meča so dosledno živalski, če upoštevamo bordure, pa tudi geometrični. Bordure same po sebi ne povedo mnogo; motiv cikcakaste črte med dvema linijama je tipičen za našo železno dobo. Pomembnejši je okras na ploščici ob ustju, kjer ima geometrični motiv vse znake zaključene okvirne dekoracije. Živalski motiv — bežeči konji na zadnji strani nožnice, je le okras brez globlje vsebine, seveda če domnevamo, da v ta prizor na spodnji strani nožnice ni bila vključena kaka divja zver, pred katero bi konji bežali, podobno kot na sprednji spodnji strani nožnice. Motiv konj, ki so komponirani v tekoči ponavljajoči se strukturi, bi lahko delno vzporejali z dekoracijo na neki pravokotni pasni sponi z Vač.¹⁵ Na sprednji strani nožnice sta dekorativno poj-

¹² Starè, AV, III/2, 1952, str. 186.

¹³ Rekonstrukcija našega meča oziroma nožnice ni povsem pravilna. Prizor leva za bežečim konjem se navezuje na borduro drugega kozoroga, torej je za dobre 4 cm prenizko nameščena. Primerjaj tudi odgovarjajoče luknjice zakovic na obeh hrbtnih straneh nožnice!

¹⁴ Starè, AV, III/2, 1952, str. 189 in sledeče.

¹⁵ I. c., T. II, 2.

movana le kozoroga, ki sta prav tako brez sleherne pripovedne vsebine. Fabula pa se pleče okoli spodnjega prizora na tej strani nožnice: lev preganja živali (konje). Ta motiv pri nas ni nov, poznamo ga iz spodnjega živalskega friza vaške situle;¹⁶ podobna upodobitev pa je bila morda še na dveh sponah z Magdalenske gore.¹⁷ Če primerjamo te prizore, zlasti prizor z vaške situle z našim na cveteškem meču, vidimo razloček v stilu, v ožjem smislu (v tendencah oblikovanja), in v večji življenjski dinamičnosti, ki je upodobitvam na vaški situli še popolnoma tuja. Motiv leva, ki napada živali, je orientalnega izvora, v cveteškem primeru pa je izgubil skoraj vse orientalizirajoče značilnosti. Upodobitve na cveteškem meču imajo za seboj precej dolgotrajen razvoj. Figure so svojevrstno stilizirane; stilizacija pa se na splošno ne nagiblje k ornamentalnosti. Izjema je prvi kozorog, ki ima vzdolž sredine telesa upodobljen dekorativen geometričen motiv cikcaka, ter rog drugega kozoroga, na katerem je upodobljen prav tak motiv. Dekoracija cveteškega meča je v tesni zvezi z našimi torevtičnimi upodobitvami. To nam kaže tudi punktiranje rogov, gobcev in repov živali na našem primeru, na pasni sponi iz Zagorja,¹⁸ na situli z Vač,¹⁹ na situli z Magdalenske gore,²⁰ na situli iz Valične vasi,²¹ na pokrovu situle iz Griž²² in na ozki pasni sponi z Vač.²³ Tip bežečih konj na cveteški nožnici je precej svojevrsten, kajti konji so upodobljeni v relativno dobro opazovanem diru. Česa podobnega ni upodobil torevt niti na znani sponi s konjeniškim dvobojem z Vač²⁴ niti pri jezdecu — lovcu na sponi iz Zagorja, ali jezdecu — dirkaču na sponi z Magdalenske gore,²⁵ kjer se konji ne morejo sprostiti togega koraka. Edino na mecklenburški sponi z Magdalenske gore, ki sem jo stilno postavil v mlajši čas,²⁶ so živali upodobljene v diru. Mislim, da je to važna poteza za ugotavljanje stilno-kronološke stopnje cveteškega meča, pri katerem kažeta tip in stil upodobitev na skoraj isti čas. Meč sodi v starejšo skupino »balkanskih« máhair, ki jih označuje zelo širok list. Majhna in ne čisto opravičena, toda žal, edina kronološka opora iz Slovenije bi bila depojska najdba iz Tržišča pri Cerknici,²⁷ kjer so našli med drugim tudi sedem máhair

¹⁶ Molè, Starinar, Beograd 1925, str. 81.

¹⁷ Starè, AV, III/2, 1952, T. VI, 2, 3.

¹⁸ l. c., T. IV, 1, 1 a.

¹⁹ Molè, op. cit., str. 81.

²⁰ V Ljubljanskem nar. muzeju. Müller, Argo II, 1895, T. III, 1.

²¹ Ljubljanski nar. muzej. Situla še ni objavljena.

²² Ložar, GMDS, 1937, str. 1 in sledeče, T. I.

²³ Starè, AV, III/2, 1952, T. V.

²⁴ l. c., T. III.

²⁵ l. c., T. VI, 1.

²⁶ l. c., str. 204, T. VI, 3.

²⁷ Schmid, op. cit., str. 106 in sledeče, fig. 24, 25.

in bronasto ulito (delno tudi kovano) čelado, ki sodi tipološko v obdobje certose in je s tega stališča starejša kot tipi »negovskih« čelad²⁸ ter mlajša kakor so dvogrebenaste²⁹ ali čelade, ki so sestavljene iz petih kosov.³⁰

Ni potrebno posebej poudarjati velik stilni razloček med cvetškimi figuralnimi upodobitvami in sličnimi mlajšimi upodobitvami alpskega področja izven Slovenije. Te upodobitve nadaljujejo v večini primerov tradicionalno žigosanje posameznih figur, pri čemer predstavljajo figure le do skrajnosti shematiziran člen geometrične dekoracije.³¹ Tudi meč iz Hallstatta s figuralno okrašeno nožnico³² spada v čisto drugo smer stilnega izražanja z močno črto keltskega elementa.

Upodobitve na nožnici cveteškega meča so ponoven dokaz pristnosti in svojskosti umetne obrti železne dobe na Kranjskem.

ZUSAMMENFASSUNG

Schwert mit verzierter Scheide aus Cvetež

In der Grabstätte von Cvetež, die nicht weit von Vače (Watsch) am Wege nach Sveta Gora gelegen ist, hat im Jahre 1882 das Museum von Ljubljana einige Ausgrabungen durchgeführt (Anm. 1). Für die Ausgrabungen sind keine Fundangaben vorhanden und sie sind heute in dem vorgeschichtlichen Fundinventar von Vače eingereiht. Zwei bekannteste Funde aus Cvetež sind ein grosses Anhängsel (Anm. 2) und ein gekrümmtes eisernes Schwert mit einer Scheide aus Bronzeblech (Anm. 3). Anlässlich der Katalogisierungsdurchsicht der Vačer-Funde im Frühling 1952 wurde von diesem Schwert ein dicker Lacküberzug entfernt. Auf diese Weise wurde festgestellt, dass der Scheideblechbelag auf beiden Seiten mit figuralen Bildern verziert war. Bisher wurde nur eine Abbildung des Steinbocks auf einem grösseren Blechfragmente bekannt (Anm. 4). Das Schwert aus Cvetež gehört zu dem in Slowenien und am Balkan bekannten Machairen-Typus, d. i. zu den einschneidigen beim Griffübergang gekrümmten Schwertern (Anm. 5). Das Schneideblatt des Schwertes aus Cvetež ist sehr breit und die Krümmung beim Griffübergang sehr scharf (T. I). Die Scheide ist aus Holz. Sie ist aus zwei breiten Seitenplatten und aus einem schmalen Rückenteil zusammengesetzt. Auf der Aussenseite ist das Holz mit Bronzeblech beschlagen und zwar jedes Stück besonders, alle Beschlagteile sind aber miteinander mit Bronzenieten zusammengenietet. Unter der Blattkrümmung befinden sich auf der Schneideseite der Scheide auf einer Bronzeschlinge zwei bronzene Ringe zwecks Gürtel- oder Schulterriemen-

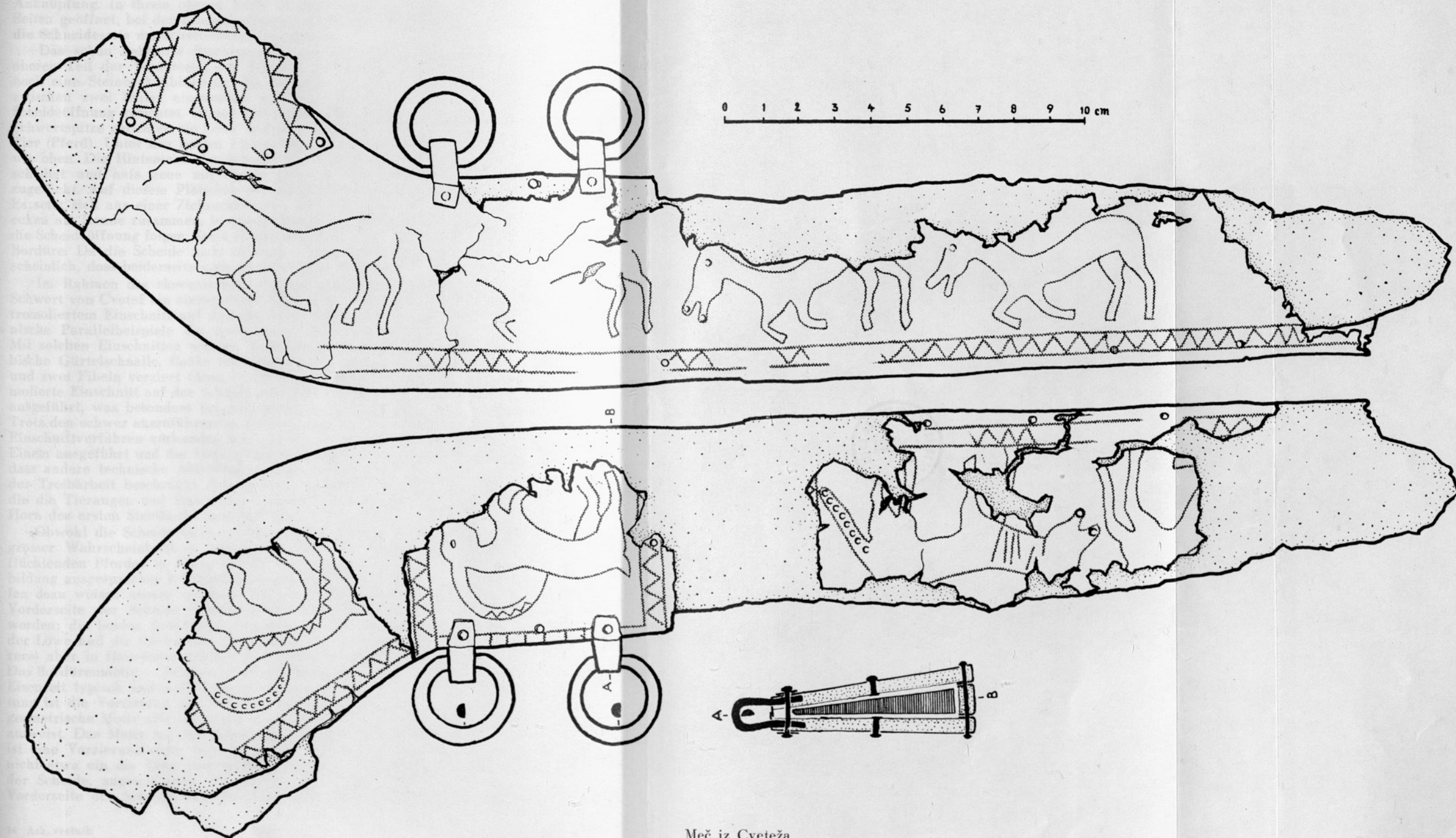
²⁸ Gabrovec, AV, I/1—2, 1950, str. 94, 100.

²⁹ MAGW, 1883, T. XXII, 2 a, b.

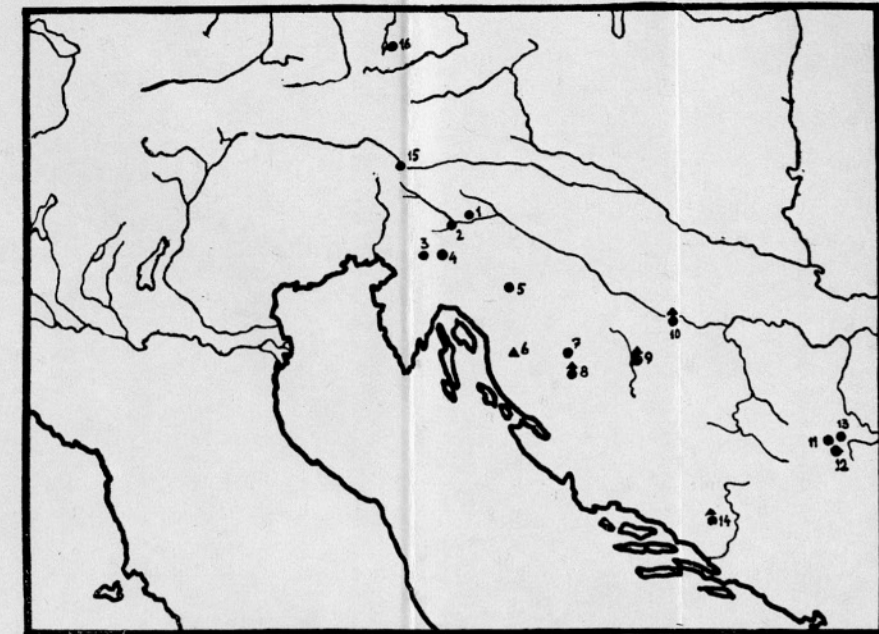
³⁰ MAGW, 1883, T. XXIII, 1 a—d.

³¹ Sacken, Das Grabfeld von Hallstatt, 1868, T. XI, 1, 2, 3, 5, 6; Aberg, Chronologie, II, 1951, fig. 172, 184.

³² Pittioni, op. cit., T. 36 desno.



Meč iz Cveteža



Najdišča enoreznih ukrivljenih mečev in bojnih nožev
(glej opombo 5)

Anknüpfung. In ihrem oberen Teile ist die Scheide auf den schmälere Seiten geöffnet, bei der Einstecköffnung ist sie glatt abgeschnitten, gegen die Schneideseite manschettenförmig verbreitet.

Das schon bekannte Blechfragment mit dem Steinbock gehört zum oberen Teil der Vorderseite der Scheide. Auf dieser Seite befindet sich noch eine Steinbock-Abbildung, die ebenfalls mit einer Zickzackbordüre zwischen zwei Linien eingerahmt ist. Beide Steinböcke sind gegen die Scheideöffnung gerichtet. Hinter den beiden Steinböcken folgt, gegen die Schwertspitze gerichtet, ein Löwe und ein vor ihm flüchtendes vierbeiniges Tier (Pferd). Unter den beiden Tieren befindet sich die erwähnte Bordüre wie oben. Die Hinterseite der Scheide war bereits zur Gebrauchszeit beschädigt und aufs neue mit einem dickeren Blechstück und 4 Nieten zugefleckt. Auf diesem Plättchen ist ein geometrisches Motiv dargestellt. Es setzt sich aus einer Zickzackbordüre und zwei Halbellipsen mit Dreiecken am Rande zusammen. In der Richtung von der Schwertspitze gegen die Scheideöffnung folgen sich 4 flüchtende Pferde, unter ihnen die übliche Bordüre. Da die Scheide nicht in ihrer Gänze erhalten ist, ist es wahrscheinlich, dass beiderseits noch einige Figuren fehlen.

Im Rahmen des slowenischen vorgeschichtlichen Materials stellt das Schwert von Cvetež ein einzigartiges Beispiel der figuralen Verzierung mit tremolierem Einschnitt auf dünnem Bronzeblech dar. Es gibt viele technische Parallelbeispiele des tremolierten Einschnittes in Watsch selbst. Mit solchen Einschnitten wurden rechteckige Gürtelschnallen, die rhombische Gürtelschnalle, flache Ohringe mit Häkchen, flache Armbänder und zwei Fibeln verziert (Anm. 7—10). Im Vergleich zu diesen ist der tremolierte Einschnitt auf der Scheide von Cvetež sehr dünn und folgerichtig ausgeführt, was besonders bei den genauen Umrissen der Tiere auffällt. Trotz den schwer auszuführenden Einzelheiten, die mit diesem technischen Einschnittverfahren verbunden sind, ist die Grundzeichnung der Tiere in Einem ausgeführt und die Tiere selbst sind dabei so gut getroffen worden, dass andere technische Abbildungsgriffe nicht nötig waren. Die Technik der Treiarbeit beschränkt sich nur auf geringere ausgeklopfte Punkte, die die Tieraugen und Maulenden veranschaulichen; sie füllen auch das Horn des ersten Steinbocks und den Löwenschwanz aus.

Obwohl die Scheide nicht in ihrer Gänze erhalten ist, kann man mit grosser Wahrscheinlichkeit behaupten, dass die Rückenseite mit den flüchtenden Pferden in Bezug auf die Struktur und Komposition der Abbildung ausgesprochen horizontalfliessend und wiederholend war; Parallelen dazu weisen unsere verzierte Gürtelschnallen auf (Anm. 12). Auf der Vorderseite der Scheide können zwei Hauptabbildungen unterschieden werden: die beiden Steinböcke sind in einer fliessenden wiederholenden, der Löwe und die flüchtenden Tiere (es waren ihrer wahrscheinlich mehrere) aber in fliessender geschlossener Struktur abgebildet (Anm. 13, 14). Das Bordürenmotiv — Zickzackstrich zwischen zwei Linien — ist für unsere Eisenzeit typisch und stellt keine Besonderheit dar, von grösserer Bedeutung ist die Verzierung am Plättchen neben der Scheideöffnung, wo das geometrische Motiv alle Merkmale einer geschlossenen Rahmendekoration aufweist. Das Motiv mit den flüchtenden Pferden auf der hinteren Seite ist eine Verzierung ohne tieferen Inhalt, insofern in diese Szene unten nicht etwa ein die Tiere verfolgendes Raubtier, wie auf der Vorderseite der Scheide, angeschlossen sein dürfte. Die beiden Steinböcke auf der Vorderseite der Scheide sind ebenfalls ohne jeden erzählerischen Inhalt

und nur dekorativ aufgefasst. Die Fabel entwickelt sich um die untere Szene auf dieser Seite, wo der Löwe die Pferde verfolgt. Dieses Motiv ist bei uns nicht neu (Anm. 16, 17). Von den bereits bekannten unterscheidet es sich jedoch nach seinem Stile im engeren Sinne (Formungstendenzen) und nach der Lebensdynamik. Das Motiv des angreifenden Löwen ist südlichen, orientalen Ursprungs, dieses Motiv hat auf der Cvetež-Scheide fast alle orientalisierenden Merkmale verloren. Die Abbildungen auf dem Schwerte von Cvetež haben eine ziemlich lange Stilentwicklung hinter sich. Die Figuren sind eigenartig stilisiert, die Stilisierung neigt jedoch im allgemeinen nicht zur Ornamentik. Eine Ausnahme bildet nur der erste Steinbock, der längs der Körpermitte ein geometrisches Zickzackmotiv aufweist, sowie auch das Horn des zweiten Steinbockes mit dem gleichen Motiv. Diese Stilisierung ist zwar nur eine Vereinfachung realer Formen, die schon anderswo hoch naturalistisch ausgeführt wurden; dies hebt den Zusammenhang der Dekoration des Cvetež-Schwertes mit unseren toreutischen Abbildungen hervor. Dies bestätigt auch die Punktierungsmanier auf Hörnern, Mäulern und Schwänzen der Tiere (Anm. 18—23). Der Typus der flüchtenden Pferde auf der Cvetež-Scheide ist bedeutsam. Die Tiere sind in einem relativ gut beobachteten Rennen abgebildet. Etwas ähnliches hat der Toreut nicht einmal auf den Schnallen von Watsch, Zagorje oder Magdalenberg erreicht. Dort können die Pferde einen steifen Schritt in ihrem Laufe nicht freibekommen (Anm. 24, 25). Nur eine Schnalle von Magdalenberg, die stilistisch jünger ist, könnte zu Vergleichszwecken herangezogen werden (Anm. 26). Es ist nicht nötig, den grossen stilistischen Unterschied zwischen den Figuralabbildungen und ähnlichen jüngeren aus dem ausserslowenischen Alpengebiet besonders hervorzuheben, denn in den meisten Beispielen dieser Abbildungen wird die traditionelle Ausstempelung der einzelnen Figuren fortgesetzt, wobei diese Figuren nur ein äusserst schematisiertes Glied der geometrischen Dekorierung darstellen. Auch das Hallstatt-Schwert mit der verzierten Scheide gehört in eine andere Stilausdrucksrichtung mit einem scharf betonten keltischen Element (Anm. 31, 32). Das Schwert von Cvetež könnte typologisch und mit Rücksicht auf den Abbildungsstil in einen breiten Rahmen der Certosa-Epoche gesetzt werden. Durch die figuralen Abbildungen wird aber auch ein Beweis der Echtheit und Eigenartigkeit des Krainer Kunstgewerbes in der Eisenzeit wiederholt erbracht.